

школи. Неговата специфичност е лексиката - таа отстапува од нормата за совршен латински, од нормата на „златниот век“, избобилува со грцизми, жаргонски изрази, колоквијалности и, понекогаш, ласцивности или двосмислености.

Ваквиот стил го исправа преведувачот пред редица недоумици при изборот на адекватни за специфичната лексика, за авторските околности и нетипични синтаксички решенија кои можат да изненадат, но авторите на овој превод, В. Димовска и В. Саракински, успешно ги надминале сите предизвици и нашле начин да ги разрешат сите дискутабилни места. Очигледно е дека преведувачите претпочитале креативно читање на оригиналот, превод кој во најголема можна мерка го отсликува духот, стилот и спецификите на изворникот.

Така, во едно убаво издание од 490 страници, текст придружен со илустрации, карти и вообичените белешки и индекс, најпосле можеме да го поздравиме македонското издание на Светониевите *Дванаесет римски цареви*.

Марѓаријта Бузалковска-Алексова
Филозофски факултет, Скопје

Л. Ф. АРИЈАН: *Александровајта анабаса*. Превод на М. Бузалковска - Алексова. „Патрија“, Скопје 2000, XXV, 260.

Покласичниот период во развојот на античката култура, воопшто, го носи печатот на силниот и брз бран на романизација кон Запад и поместувањето на тежиштето на културниот и научен живот од Атина кон малоазиските градови. Во литературата, пак, тоа е период на космополитизам, во кој Грци пишувале на латински, додека највредните дела од римската историографија биле напишани на грчки. Така, во II век и Лукиј Флавиј Аријан, родум од Никомедија во Битинија, иако долги години служел како офицер во римската војска, бил висок чиновник во државната служба во времето на Хадријан и станал управник на Кападокија, своите истории на Партите, описите на Индија и Црноморието и делата за воена тактика ги напишал на грчки. На грчки ја напишал и *Александровајта анабаса* или историјата на походот на Александар Македонски, дело кое си обезбедило место во редот на неодминливи историски извори, а на својот автор му донело слава и бесмртност во литературната историја.

Значи, како најстар историски извор за животот, стратегијата и освојувањата на Александар, Аријановата *Анабаса* се вреднува и вбројува меѓу најсигурните и најобјективните, со оглед на временската дистанца од која е напишана и со оглед на изворите кои Аријан ги користел и за кои самиот не известува: Птоломај Лагос, Аристокл од Касандреја, Харет, Мегастен, но и Кралскиот дневник што го водел Александровиот секретар како и писмата на Александар. Аријан направил темелни описи на состојбите во Македонија пред походите, состојбите по освојувањето на областите кои граничеле со Македонија, освојувањето на хеленските градови, односите со Атина, напредувањето до Индија и Персија. Ни оставил и портрет на личноста на

војсководецот и стратег Александар, портрет на генијот кому очигледно му се восхитувал, чии особини силно ги потцртал и чии недостатоци настојчиво ги оправдувал: умешноста во односот кон војската, во односот кон поразените, чувството на космополитизам и припадност на целиот тогаш познат свет, стремежот да се освојува непознатото за да се создава ново - империја, градови, култура. Аријан ја структурирал материјата така, што ја одбегнал замката анабасата да премине во биографија, туку ѝ дал поширока димензија - таа е сведоштво на историскиот миг на премин од една во друга историска епоха.

Како книжевен дискурс, пак, *Анабасата* го открива извонредното образование и истенчен вкус на својот автор, стилската и јазична дотераност на умерениот атицизам. Раскажувањето се одвива течно, поскоро романиески, одошто историографски. Аријан успеал да се измолкне од стерилната, и напати здодевна наративност својствена за историографските списи, но ниту како уметник, ниту како историчар не успеал да ја одбегне очигледната сличност и вечната споредба со Ксенофонт и неговата историја на походот на Кир.

Појавата на *Александровата анабаса* на македонски јазик е настан кој на најдобар можен начин се вклопува и го поддржува во последниве години евидентно нараснатиот интерес за овој период од историјата на Македонија. Одговорноста за овој настан им припаѓа на авторот на преводот - Маргарита Бузалковска - Алексова и на издавачката куќа „Патрија“. Предговорот е од компетентното перо на Д-р Елеонора Петрова, класичен филолог и историчар, а изданието е опремено со вообичаената научна апаратура (белешки, индекс и сл). Преведувачот очигледно си поставил за цел да го запази јасниот и жив стил на оригиналот, да ја долови романиеската нишка на дискурсот, во што целосно успеал. Работата врз преводот на овој ракопис значително ја отежнуваат бројните лакуни, поправки и дополненија, што укажува на потребата во догледно време да се пристапи кон подготовка на критично издание на преводот.

Во преводот се инсистира на класичниот изговор при транскрипцијата на сопствените имиња и покрај традиционално прифатените имиња, со тенденција тие постепено да си го заземат своето место во македонската терминологија. Тоа е истовремено и показ за делувањето на класичните филолози од земјава, кои во своите преводи ги предаваат термините директно од оригиналот, како придобивка за македонската научна и културна јавност, наспроти посредното користење на изворите преку други словенски и западно-европски јазици.

Во секој случај, македонскиот превод на *Александровата анабаса* од Аријан е издание кое веќе поттикнува интерес не само меѓу историчарите, литературите и знаалците, туку кај сите љубопитници кои претпочитаат своето љубопитство да го задоволат *ad fontes*. На сите топло им го препорачуваме.

Весна Димовска
Филозофски факултет, Скопје